ACC. N:R M. 11385:/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Frågelista L.U.F. 69 Spel med stickor, detta spel är ej känt här. Frågelista L.U.F. 23 kan ej besvaras då ej någon nu levande höst något därom, själv har jag ej hört varken av far, farmor, morfar, mormor eller mors mormor tala något därom. Skall göra vad jag kan och kanske återkommer någon gång.

Frågelista Frieri och Bröllop

LuF 71.

Ifrån 1870 - 1890 var det här å landsbygden brukligt att barnens föräldrar skulle godkänna parterna innan giftermål kunde ske och det låg en mycket stor omtanke om resp. pojk eller flicka.

Pojken skulle i första hand vara stark och arbetsvillig, han skulle kunna sköta och bruka den jord han såsom gift skulle äga, och då gårdarne gick i arv från far till son var fadern mån om att sonen fick en frisk arbetsvillig flicka, för det andra ville fadern att sonen skulle få så stor hemgift som möjligt med sitt gifte, denna ~~syn~~ syn på saken hade de manliga kontrahenterna.

Flickan såg nog något mer även då, men måste hon rätta sig efter sin fader och då ungdomen gifte sig innom samma yrke och stånd blev

ACC. N:R M.11385:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

det mången gång för flickan ganska besvärligt att ge sitt samtycke, många äro de berättelser om hur olyckligt det avlöp med denna syn på ett giftermål, var flickan rik fick hon många erbjudande, var hon fattig blev det värre, för en flicka var en stor skandal att ej få någon friare före de 20 åren, har hört berättas att en fader som hade flera ogifta döttrar hemma fann på råd, / vill här inflika att landsbygdens folk var denna tid mycket kyrksamma, om möjligt bevistades gudstjänsten varje söndag / en söndag gick fadern med en av sina döttrar till kyrkan gick in i kyrkan med de sista och under det han gick stora gången fram med sin dotter efter sade han " Jag har en dotter som vill mannas," dottern sa då"fars ord besannas," detta upprepades flera gånger, alla männen i kyrkan tittade på flickan, men hur det gick sedan visste ej sagesmannen, nog av det bevisar att mången gång var det nog så svårt att få lämplig svärson.

I dåvarande bondehem var mycket att göra, men kunde arbetskraften bli för mycket ändå, vad var att göra, jo någon som hade djärvhet nog gick ifrån hemmet och tog plats där arbetskraft fattades, på det sättet blev det i en annan miljö de unga kunde träffas, jag menar en partner

ACC. N:R M. 11385:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kunde uppbringas, likaså var det med den unge mannen var han överflödig i hemmet sökte han anställning där så var önskad, att gå till någon industri härifrån kommunen var ej då brukligt, att många bondsöner ifrån denna socknen tog plats överallt i Sverige på järnvägsbygge var brukligt, men då de tjänat en liten slant kom de hem övertog jordbruk så stort de kunde, gifte sig med den de tänkt sig tidigare, att de sökte förtjäna något mer än gå hemma var för att bli mera jämnställda med sin utvalda, dels kunde ju inte där som var många söner alla övertaga hemmet, många av de större gårdarne delades upp i allt för små lotter på 1860 talet, de har sammanslagits senare igen, i min födelseby i början på 1800 talet 2 hemmaneg. 1818 delades byn till 3 1826 blev det 4 självegna bönder 1860 var det 3 igen och det fortsätter alltjämt, byn är 4/3 mant. i sin helhet utgörande 172 har.

I denna by resp. 3 och 2 bondgårdar nära besläktade på 1820 talet,nu äro ingen gård besläktade. I särskilt en by innom socknen äro alla bönderna besläktade, ändå har byn 15 bönder, där har på 1860 talet ingen rest ifrån alla ungdomarne har gift sig in i byn som man säger, då gårdarne är ungefär lika stora gick det lättare, de kände

ACC. N:R M. 11385:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

till varandra, de lefde sitt liv i belåtenhet utan större vyer, endast 4 fall jag känner till har en man från annan by tagit sin fru från denna byn, det har ju ändrats något de senare åren.

Den allmäna moralen var då fast ibland bondebefolkningen, skulle det spörjas att någon förgått sig i moraliskt hänseende var det bäst de utflyttade omedelbart.

Då komunikationer ej tillät längre resor, antingen var det att åka med hästar eller gå till fots blev bekantskapskretsen ej så stor som i nyare tid, hur träffades ungdom då ? jo för denna socknens del blev det att spörja till grannsocknarne med resande handelsmän, kunde en sådan omtala att i den eller den gården fanns en både rik och grann ogift flicka sände den giftaslystne mannen en kunskapare till flickan hem, någon särskild sådan känner jag ej till, fick budet löfte om besök hos flickan av sin huvudman tog han sig dit, några gåvor känner jag ej till innom denna tid, mannens ombud kallades Bönneman och blev det parti av, betingade bönemannen sig en kostym eller något i matvaror, böneman kunde ej vara vilken som helst, han måste kunna uppträda hyfsat och tala bra, han skulle äga hygglig klädsel, lyckades han tända en älskande gnista i unga

ACC. N:R M. 11385:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

frökens bröst, ja då fick han vederlag även här, sen berodde det på om mannen blev godtagen av flickans föräldrar, de skulle först göra besök i den unge mannens hem och se om bönemannes uttalande var sanna, vid detta besök fick ej flickan vara med, slog besöket väl ut skulle mannens familj gästa flickans hem, slog det väl ut kunde föräldrarna börja tala om hemgiften och eventuelt giftermålet, dem det berörde mest fick ej träffas ensamma eller tala om giftermål förän bådas föräldrar sagt sitt.

Det hände även att giftaslysten flicka utsände en böneman men då var det en kvinna, samma formäla föräldravisiter skedde även då,

Att förspörja någon lämplig moatje kunde även ske genom släkt och vänner, men mest genom vägfarande handelsmän.

I vår grannsocken hölls årligen i september en s.k. städjedag den var i samband mad högmässa i och vid kyrkan, det kanske rätta namnet var Stämässa ortens språk, hit kom folk från 3-4 kyrksocknar, här staddes tjänstefolk med tillträde den 24/10 samma år, här träffades ungdomen i sällskap med sina föräldrar och har månget giftermål kommit efter denna Stämässa, formaliteterna var desamma även då.

ACC. N:R M.11385:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Några gåvor utdelades ej förän föräldrarna givit sitt samtycke hade föräldrane så gjort och flickan sagt sitt jaord var det vanligt att mannen gav sin tilltänkta någon present, den kunde vara av olika slag, något smycke, linneväv, klädningstyg, svampedosa, ring m.fl. saker. Flickan å sin sida försökte ge mannen något praktiskt i klädväg vilket hon själv förfärdigat såsom skjortor, strumpor, halsduk, den tidens flickor ägde vid 18 års ålder en kista full med nyttiga saker i beredskap för giftermålet, allt förfärdigat i hemmet och i stort sett av henne själv.

Då mannen inträdde första gången i flickan hem blev han utfrågad om hur stor gård han hade, hur många rum i sitt hus, hur många tjänare, hur många kor och annat fä samt hur han tänkte i framtiden försörja sin hustru, vid dyligt samtal var flickan närvarande för att höra på mannens svar, var de jämnspelta i ekonomiskt hänseende och mannen under samtalets gång få tycke för flickan och genom blickar sett på flickan att hon ej var oberörd / sånt kunde ju inträffa / framförde mannen sitt frieri redan nu.

Han började då med att redogöra för vad han försport om

ACC. N:R M. 11385:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

familjen genom ryktet, hur väl han trivdes i deras sällskap, hur väl-
ordnat hem de hade, så försökte han göra reda för hur han hade det
och hur bra det skulle bli om de förenade sina ägodelar, han skulle
göra allt för att skydda flickan från ofärd, låta henne regera sitt
hus i vått och torrt. Något svar fick han ej nu, allt skulle övertänkas
till någon bestämd dag då samtliga parter träffades i endera hemmen
blev det då ja slog fäderne handslag med varandra och så gjorde även
mannen och flickan, denna överenskommelse skulle spridas ut bland
bekanta fortast möjligt för att ej mannen eller flickan skulle besvä-
ras av några andra. Var mannen ej talför eller för blyg att själv
redogöra för sina ärende var antingen far eller böneman närvarande
och förde ordet, var mannen föräldralös fick någon troman eller för-
myndare tjänstgöra och utbyta handslag på ingången förbindelse.

Blev en sådan förbindelse lycklig och böneman hade gjort sitt
bästa kunde han räkna med en stående förmån i det hemmet för livsti-
den. Under förberedelserna för brölloppet gjordes upp om hemgiften,
den bestod dels av kontanter och dels av kreatur inre inventarier
Flickorna i bondhemmen började i unga år tänka på sin brudkista, och

ACC. N:R M. 11385:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

även födde de upp några kor och kalvar för sin egen del, allt vad flickan kunde maföra i boet skulle vara i det nya hemmet före bröllopsdagen. Flickvänner hjälpte fästemön att sy och väva intill bröllopsdagen, intill 1900 syddes allt i hemmen även brudklädningen, fästmön sydde även brudgummens skjorta, det lades ned ett stort och kärleksfullt arbete på den. Släkt och vänner skänkte mycket och dyrbart till fästfolket, det bestod huvudsakligen av inre lösbo, naturligtvis berodde gåvorna på vad stånd de tillhörde, hur stort hus och hur mycket jord de nygifta kom att äga. Ordet kärlek var ej så brukligt då någon knäböjning eller kyssar var ej brukligt ibland bondfolk å landsbygden.

Brudens föräldrar föranstaltade om bröllopet, men kunde även båda familjerna hjälpas åt med det rent materiella, brudens föräldrar inbjöd gästerna med bud, de närmaste släktingarne kom i första hand så undan för undan byns folk både hans och hennes, prästen och klockaren i bruden hemsocken var så gott som självskrivna,som gäster.

Svensexa eller möhippa förkom ej på landsbygden då, det är ett senare påfund, började först på 1920 talet att sporadiskt förekomma även på landsbygden, infört från staden, ty de som har sådan har sitt

ACC. N:R M. 11385:9

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

arbete i staden,

Hur ett bondbröllop tillgick är ju så mycket omskrivet att jag förbigå det, några detaljer vill jag dock omnämna, brudgummen med familj d.v.s. far mor och syskon reste till brudens hem tidigare än andra gäster, till spelemän insamlades penningar, förning medföljde till alla kalas på den tiden, förning bestod av sockerkakor vetekakor, spännbakelse, gryn och ostpankaka, smörkransar, smörbakelse mandelmusler. Ja insamlingen av spelmanspengar gick så till att en av gästerna tog en hatt gick runt bland gästerna, alla männen lade dit en slant, hatten sattes på ett bord och den äldste av spelmännen fick räkna in slantarne och fördela dem som han fann för gott.

Dans förkom nästan som regel vid bröllop, den första dansen med bruden tråddes av prästen då han var med sedan var det brudgummen därefter släkt och vänner, någon av vännerna skulle dansa kronan av bruden, var det nu kyrkans brudkrona fick den ej hamna på golvet, det var en dyrbar klenod, den fick ej utlånas till en flicka som var havande, det kunde i mycket få fall vara för handen, även då. I den tid jag här omrelaterat händelser företogs ingenting med bruden för att

ACC. N:R M. 11385:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

markera inträdet i de giftas stånd. Att ogifta och gifta bilda särskilda kotterier vid sammankomster var nog då som nu,men ej på något sätt så fritt som nu, alltid var någon äldre med de unga.

Avskedet från hemmet skedde dagen efter bröllopet och var nog både sorgset och glatt, några av byn folk följde de nygifta till hemmet för att skydda de nygifta för tänkta faror och det fanns väl sådana om man skall tro gamla sägner, här i socknen hat vi ett s.k. bruaberget där har en brud tagits från brudgummen och försvunnit för alltid, jag tror dock att det varit uppgjort förut, att föräldrarne tvingat flickan till giftermål och att någon som hon tyckte bättre om passat ett tillfälle, de behövde inte bosätta sig så långt borta på den tiden för att icke spörjas mer.

Efter brudens inträde i sitt nya hem besöktes hon snart av sina flickvänner och sin hembys folk, efterkalas blev det 14 dagar framåt, det nya hemmet var rustat för att taga emot gäster efter bröllopet,och så kom dagars allvar igen med tusende saker att tänka på.

Nu har jag endast berört böndernes seder, jag vill även något beröra den fattigas liv och giftasmöjligheter, arbetsfolk hade ju

ACC. N:R M. 11385:11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

lättare att träffas på åker och äng de kunde begära varandra först och meddela sina föräldrar sedan, här kan man säga att gods och guld ej spelsde någon roll, här gällde det om hälsa och krafter, kanske kärlek hade något att säga till om för dessa människor.

Jag har talat med en gammal man S.J. Thunström född 1840, han säger " jag träffade Sissa första gången på dagsverk hos Peter Jönsson vi mejade säd, jag slådde allt jag var kroppad till, men hon följde tätt inpå mig, hon gjorde fina kärvar och fick gott beröm av husbonn, hon var välskapad och mjuk i rösten, jag tänkte hela dagen den flickan kunde passa mej, men dagen gick och något om den saken blev ej sagt förän kvällen, då frågte jag henne om hon ville gå ut och prata med mig en stund, hon svarade jag är ej fri förän kl. 10 och så är jag trött husbonn vill att vi ska lägga oss så fort arbetet är slut för att tya va med mästa dag, ja jag sa jag kommer igen i morron kl. 5 välkommen sa hon, jag blev glad för de, nästa dag samma arbete , då vi åt merafton sa någon att det skulle bli auktion i grannbyn en dag jag frågade Sissa under arbetet om hon tänkte gå dit, hon sa jag har ju ej tagit ut någon auktionsdag än så kanske.

ACC. N:R M. 11385:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Nästa dag påminde jag henne om auktionen igen och fjärde dagen lovade hon komma, med detta var jag nöjd t.v. skörden var slut och jag bara väntade den dagen, den kom och jag träffade Sissa, jag hade ej någon stor kassa, men jag köpte en spinnrock för 1 rikdaler, den gav jag Sissa hon blev så glad och frågade om jag menade något med det, jag sade att jag ville gifta mig med henne, hon rodnade och sa att hon skulle fråga husbonn, hon var faderslös, vi bestämde möte om en vecka på husbonns gård efter arbetstidens slut, jag väntade på henne tills kl. 10 på kvällen, jag måste gömma mig väl ty husbonns drängar var ej att leka med om de anade i vad ärende jag kom se Sissa var omtyckt på gården, ja hon kom ut och då sa hon att husbonn sagt att den där har har ju inget ordnat arbete, han kan inte försörja nåen käring, hon grät och sa att jag ej fick komma mera, jaa ni må tro det var svårt att höra, jag lovade då att taga arbete på järnväg och förtjäna grova pengar och komma igen, hon sa hon skulle vänta, och att jag skulle skriva till henne om hur det gick, hon var 18 och jag var 21 år då, jag fick plats vid ett järnvägsbygge i mellersta Sverige, men det var för mig ett hårt arbete, ja jag bara tänkte på Sissa, jag skulle ju

ACC. N:R M.11385:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

skriva, men det kunde jag ej,hade ej lärt mig det, i laget var en som kunde skriva, han lovade lära mig emot en kanna bränvin, jag slog till det var ju för Sissas skull, det första och andra brevet skrev kamraåt mig och hur han la ut det så fick jag svar glada svar, efter 1 1/2 år reste jag hem med en sparad slant, jag fick träffa Sissa igen hon var även då betänksam emot ett giftermål, jag hade ju medel till en liten stuga och nödtorftigt bohag, hon ville ha större trygghet för sin framtid och om jag kunde lära mig ett yrke så ville hon lova att gifta sig med mej, jag antog en vakant båtsmansplats, nu hade jag ju fria hus och en jordbit så lärde jag mig att göra trädsko på lediga stunder Sissa blev belåten och vi gifte oss, vi gick till prästen en förrättningsdag och fick både kaffe och mat hos Sissas husbonde, Sissa hade då både de ena och de andra och jag hade köpt en fin psalmbok som brudgåva, husbonn sa att det var förståndigt spinnrock och psalmbok är nyttiga saker i ett hem.

Men tillägger Thunström jag kunde spela litet dragspel och det var Sissa glad för så de gjorde nog sitt till,"

Ja här blev ej något stort bröllop.